

ท้องลม...ท้องหลอก

รศ.นพ.วิทยา ธิสุพันธ์
ภาควิชาสูติศาสตร์ - นรีเวชวิทยา
Faculty of Medicine Siriraj Hospital
คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

การตั้งครรภ์ไม่ใช่เรื่องที่จะจบลงอย่างสมปรารถนาทุกครั้งไป คุณแม่จำนวนไม่น้อยที่การตั้งครรภ์ไม่สมปรารถนาและจบลงเร็วเกินไปแบบไม่ทันตั้งตัวก็มี คุณแม่บางคนคิดว่าตัวเองตั้งครรภ์ พอไปหาหมอตตรวจเข้าจริงๆ พบว่าไม่ตั้งครรภ์ก็มี เหตุการณ์เหล่านี้พบได้บ่อยเหมือนกัน ลองมาดูกันหน่อยไหมครับว่าเกิดขึ้นได้อย่างไร

ท้องลม

คุณผู้หญิงบางคนเมื่อประจำเดือนขาดหายไปอาจจะรู้สึกตื่นเต้นดีใจสงสัยว่าน่าจะท้องอย่างที่หวัง ยิ่งเมื่อไปซื้อเครื่องทดสอบการตั้งครรภ์จากปัสสาวะแล้วพบว่าท้องจริงก็ยิ่งดีใจมากขึ้น แต่เมื่อไปหาคุณหมอเพื่อฝากครรภ์ ภายหลังการตรวจคุณหมอกลับแจ้งว่ามีอาการตั้งครรภ์จริง แต่ไม่มีตัวเด็ก หรือที่เรียกกันว่ามี ภาวะไข่ฝ่อ (Blighted ovum) คุณผู้หญิงอาจรู้สึกสับสน งุนงง ว่ามันคืออะไรกัน เกิดได้อย่างไร และจะต้องรักษาอย่างไร

ภาวะไข่ฝ่อ (blighted ovum) หรือภาษาชาวบ้านเรียกว่า ท้องลม จัดเป็นความผิดปกติของการตั้งครรภ์ชนิดหนึ่งซึ่งทำให้การตั้งครรภ์ไม่สามารถดำเนินต่อไปได้จนถึงครบกำหนดคลอด

ตามปกติภายหลังที่ไข่กับอสุจิมีการผสมกันแล้ว ก็จะมีพัฒนาการต่อไปเรื่อยๆ จนกลายเป็นทารก รก ถุงน้ำคร่ำ และเมื่อครบ 280 วัน ทารกก็จะคลอดออกมา คนบางคนไม่เป็นเช่นนั้น บางคนท้องแค่ 2 - 3 เดือน เด็กก็ไม่ยอมอยู่แล้ว และจะหลุดออกมาก่อนเวลาอันควร เราเรียกเหตุการณ์นี้ว่า การแท้ง ที่แปลกกว่านี้ก็คือ คนบางคนภายหลังไข่กับอสุจิมีการผสมกันแล้วก็มีพัฒนาการต่อไปแต่แปลกที่ส่วนที่เป็นรกและถุงน้ำเจริญต่อไปได้ แต่ส่วนเป็นทารกกลับไม่ยอมเจริญเติบโตต่อ บางคนก็ไม่มีตัวเด็กให้เห็นเลย ในขณะที่บางคนเห็นตัวเด็ก แต่ถ้าตรวจซ้ำจะเห็นตัวเด็กเล็กกลงและเสียชีวิตค้างในถุงน้ำคร่ำ ภาวะที่ไม่เห็นตัวเด็กเลย เราเรียกว่า ภาวะไข่ฝ่อหรือท้องลม คุณแม่ที่มีภาวะนี้ส่วนมากจะมีเลือดออกและแท้งออกมาในที่สุด แต่บางคนก็ค้างอยู่นาน ถ้าไม่ตรวจก็อาจจะไม่รู้

ที่มา...ท้องลม

การที่ไข่ภายหลังการผสมไม่เจริญเติบโตต่อ ก็เหมือนกับไข่เปิดไข่ไก่ที่ไม่สามารถฟักออกมาเป็นตัวนั่นเอง สาเหตุที่พบบ่อยคือ ไข่หรืออสุจิที่มาผสมกันไม่แข็งแรงพอ หรือมีคุณภาพไม่ดีพอทำ

ให้ไม่สามารถพัฒนาการต่อไปได้ สาเหตุของความไม่แข็งแรงหรือคุณภาพที่ไม่ดีของไข่หรืออสุจิมักมาจากระยะไหนไม่หมด อาจเกี่ยวข้องกับการทำงานหนัก เครียด รับประทานอาหารไม่เพียงพอพักผ่อนไม่เพียงพอ หรือมีโรคบางชนิดที่ยังไม่ได้รับการตรวจอย่างจริงจัง นอกจากนี้ยังอาจเกิดจากลักษณะทางกรรมพันธุ์ที่ผิดปกติของไข่หรืออสุจิก็คเป็นได้

การจะสรุปว่าสาเหตุเกิดจากอะไรแน่ บางครั้งก็บอกยาก เพราะสาเหตุบางอย่างก็ยังไม่รู้จะตรวจอย่างไร เช่น ทำงานหนักแค่ไหนถึงจะเกิดปัญหานี้ การตรวจลักษณะทางกรรมพันธุ์ของไข่กับอสุจิก็คทำได้ยากมาก ส่วนมากเราจึงใช้การคาดคะเนกันเป็นส่วนมากกว่าถ้ามีปัจจัยใดที่คิดว่าอาจเป็นสาเหตุได้ ก็ควรจะรักษาหรือแก้ไขเสีย

วิธีการรักษา

การรักษาภาวะไข่ฝ่อทำง่ายมาก แค่ขูดมดลูกเอาถุงน้ำคร่ำที่ผิดปกตินี้ออกให้หมดก็จบแล้ว

หลายคนคงอยากถามว่าจะป้องกันไม่ให้เกิดภาวะนี้ซ้ำได้ไหม คำตอบก็คือยังไม่มียาหรือวิธีการรักษาอะไรที่ชัดเจนในการที่จะป้องกันภาวะอันนี้ วิธีที่ดีที่สุดคือการดูแลรักษาตัวเอง ด้วยการรับประทานอาหารที่ดี ได้สัดส่วน ออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอเหมาะสม ไม่ทำงานหักโหมเกินไปและพักผ่อนให้เพียงพอ แค่นี้ก็น่าจะเพียงพอแล้ว

ท้องหลอก

คุณผู้หญิงบางคนอาจมาพบคุณหมอมที่โรงพยาบาลเนื่องจากประจำเดือนขาดหายไป ร่วมกับมีอาการคลื่นไส้ อาเจียน บางคนอาจรู้สึกเหมือนมีลูกดิ้นๆ อยู่ในท้อง และรู้สึกว้าวท้องโตขึ้น ปัสสาวะบ่อยด้วย บางรายอาจให้ข้อมูลด้วยว่าแต่งงานมานานอยากมีลูกแต่ไม่มีซักที จากอาการที่เล่าข้างต้นค่อนข้างมั่นใจว่าตัวเองน่าจะตั้งครรภ์

แต่เมื่อไปพบคุณหมอตรวจร่างกาย คุณหมอกลับแย้งว่าท้องไม่โต คลำมดลูกไม่ได้ ฟังที่ท้องได้ยินแต่เสียงการเคลื่อนไหวของลำไส้ และเมื่อตรวจอัลตราซาวด์ก็พบแต่มดลูกซึ่งไม่มีลักษณะของการตั้งครรภ์ให้เห็นแต่อย่างใด หลายคนอาจสงสัยว่าเป็นไปได้อย่างไร ทั้งๆที่อาการและอาการแสดงบ่งบอกว่าน่าจะท้องแล้ว

อาการที่คุณผู้หญิงรู้สึกว้าวเหมือนตัวเองตั้งครรภ์ ทั้งที่ความจริงไม่มีการตั้งครรภ์เกิดขึ้นนั้น เราเรียกว่า “ท้องหลอก” หรือทางการแพทย์เรียกว่า spurious pregnancy หรือ pseudocyesis ซึ่งจัดเป็นความผิดปกติทางจิตชนิดหนึ่ง

ผู้ป่วยส่วนมากจะมาเล่าอาการให้คุณหมอมมากมายตั้งแต่อาการฟุ้งแล้วน่าจะเกิดจากการตั้งครรภ์ทั้งนั้น ไม่ว่าจะป็นอาการคลื่นไส้ อาเจียน ปัสสาวะบ่อย คัดตึงเต้านม ประจำเดือน

ขาด บางคนรู้สึกว่ามีลูกดิ้นในท้อง หรือบางคนอาจคลำได้ก้อนในท้องซึ่งคิดว่าเป็นมดลูกได้ด้วยซ้ำไป

ที่มา...ท้องหลอก

สาเหตุของท้องหลอก หรือไม่มีการตั้งครรภ์จริง เกิดจากสภาพทางจิตใจเป็นหลัก ผู้หญิงกลุ่มนี้มักจะเครียดเพราะอยากมีลูกแต่ไม่มีซักรัก รักษามากก็ทั้งบอຍทั้งนาน หมดเงินทองไปก็ตั้งมากแต่ก็ยังไม่ท้อง ความเครียดที่เกิดขึ้นนี้จะทำให้ต่อมใต้สมองสร้างฮอร์โมนมากกระตุ้นรังไข่ พอถูกกระตุ้น รังไข่ก็จะสร้างฮอร์โมนอีกตัวหนึ่งไปกระตุ้นมดลูกทำให้ผนังมดลูกหนาตัวและไม่มีประจำเดือน ผู้หญิงกลุ่มนี้อยากท้องอยู่แล้ว พอไม่มีประจำเดือนก็อุปาทานว่าตัวเองตั้งครรภ์ เลยกินอาหารบำรุงใหญ่ เลยทำให้อ้วนหรืออ้วนมากเกินไปด้วยซ้ำ เจ้าความอ้วนที่เกิดขึ้นก็จะทำให้มีการสะสมของไขมันใต้ผิวหนังมากขึ้น ไขมันที่ว่าสามารถสร้างฮอร์โมนไปทำให้ไม่มีประจำเดือนได้เช่นกัน เมื่อเมื่อหมดตรวจมดลูกโดยเฉพาะเมื่อตรวจด้วยอัลตราซาวด์ก็จะไม่พบการตั้งครรภ์แต่อย่างใด สำหรับอาการต่างๆ ไม่ว่าจะ เป็นอาการคลื่นไส้ อาเจียน ปัสสาวะบ่อย รู้สึกว่ามีลูกดิ้นในท้อง หรือบางคนอาจคลำได้ก้อนในท้องซึ่งคิดว่าเป็นมดลูกล้วนแต่เป็นอุปาทานทั้งสิ้น

การรู้สึกเหมือนเด็กดิ้นเกิดจากการบีบตัวของลำไส้ การปัสสาวะบ่อยเป็นเรื่องของจิตใจที่แล้วแต่ใครจะวิตกกังวลเรื่องการถ่ายปัสสาวะมากน้อยแค่ไหน ส่วนรายที่คิดว่าคลำมดลูกได้ ส่วนมากเกิดจากผนังหน้าท้องที่หนามาก หรือท้องอืดมากจากลมในลำไส้

อย่างไรก็ตามก่อนจะสรุปว่า ท้องหลอกเกิดจากภาวะจิตใจ คุณหมอก็อาจจะต้องตรวจวินิจฉัยให้ละเอียดเสียก่อน เพราะมีโรคหรือความผิดปกติบางอย่างที่ทำให้ผู้ป่วยมีอาการหรืออาการแสดงให้เห็นคล้ายๆกับการตั้งครรภ์ได้เช่นเดียวกัน เช่นโรคของต่อมใต้สมองที่มีการสร้างฮอร์โมนบางชนิดมากเกินไป แต่พวกนี้มักมีน้ำหนักโดยรวมด้วย บางคนอาจจะมีอาการเพราะรับประทานยารักษาโรคบางอย่างเช่นยากันชัก หรือยานอนหลับบางชนิด

วิธีการรักษา

จริงๆ แล้วผู้ป่วยพวกนี้ไม่จำเป็นต้องให้การรักษาอะไร เพียงแค่ให้กำลังใจ ให้คำแนะนำ และให้การดูแลรักษาทางจิตใจ พบว่าส่วนมากแค่นี้ก็แก้ไขปัญหได้แล้วโดยไม่ต้องให้ยา ยกเว้นกรณีที่ผู้ป่วยมีความเครียดและวิตกกังวลมาก ก็อาจต้องให้ยาคลายความวิตกกังวล

แม้ว่าโอกาสจะเจอผู้ป่วยประเภทนี้อยู่เพียงประปรายแต่ก็อาจจะเกิดปัญหาขึ้นได้เนื่องจากผู้ป่วยกลุ่มนี้จะเป็นคนที่คาดหวังสูงและตั้งใจมากอยู่แล้ว ซึ่งเมื่อรู้ความจริงก็จะเกิดความผิดหวังที่รุนแรง ทำให้อาจเกิดการฟ้องร้องได้เหมือนกันว่าหมอดูตรวจผิดพลาดหรือเปล่า

สุดท้าย

ผมอยากฝากไว้ว่า สภาพร่างกายที่สดชื่น สมบูรณ์แข็งแรง เป็นสิ่งสำคัญประการแรกๆที่จะ
ทำให้คุณแม่มีการตั้งครรภ์ที่ดี ดำเนินการตั้งครรภ์อย่างปกติ และลงเอยด้วยการคลอดที่ปลอดภัย
การใส่ใจดูแลสุขภาพของตัวเองไม่ให้เครียดจนเกินไป ก็จะทำให้มีการตั้งครรภ์ที่ดี ไม่มีภาวะท้อง
ลมท้องหดรอกเกิดขึ้น ขอให้คุณแม่โชคดีมีลูกเจริญเติบโตแข็งแรงสมความปรารถนานะครับ